

21.06.2021

POL-2021-47246

Sisäministeriö
kirjaamo@intermin.fi ja lainsaadantoyksikko_poliisi-
osasto@intermin.fi

VN/6255/2021 ja SM014:00/2015

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen lausunto uutta putkalakia käsitelleen työryhmän mietinnöstä ja hallituksen esityksen luonnoksesta

1 Asia

Sisäministeriö pyytää Itä-Uudenmaan poliisilaitokselta lausuntoa virkamies-työryhmän mietinnöstä, joka sisältää luonnoksen hallituksen esitykseksi laiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Itä-Uudenmaan poliisilaitos lausuu -niiltä osin kuin on tarpeellista-otsikoittain luku kerrallaan.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos lausuu mietinnöstä ja hallituksen esitysluonnoksesta kunnioittaen seuraavasti:

2 Muutostarpeet

Muutostarve uudelle laille poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta (jäljempänä *putkalakiluonnos*) on ollut jo pitkään ilmeinen. Säilytystoiminta keskittyy poliisin valvonta- ja hälytystoimen ja rikostutkinnan väliin olennaisena toimintona. Esitutkinnassa suoritettavien rikosprosessuaalisten pakkokeinojen ja poliisilakiin perustuvien säilöissäpitojen suorittamiseksi säilytystoiminnalla on tärkeä rooli ja siinä käytetään vahvasti perusoikeuksia rajoittavaa julkista valtaa, tällöin toiminnan sääntelyn tulee olla ajanmukaista ja kuranttia.

Selkeä sääntely, sekä laajasti tulkinta-apua antava hallituksen esitys tulevat parantamaan ja selkeyttämään poliisin säilytystoiminnasta vastaavien virkamiesten käytännöntyötä ja tämän myötä se myös vaikuttaa vapautensa menettäneiden oikeusturvaan positiivisesti. Uudessa putkalain hallituksen esitysluonnoksessa säilytystoiminta pyritään erottamaan omaksi toiminnokseen, jolla on täysin oma rooli poliisitoiminnassa (tutkinnan ja säilytystoiminnan erillisyyssperiaate). Edellä mainittu tulee selkeyttämään säilytystoiminnan roolia entisestään, sekä parantamaan säilytystoiminnasta vastaavien virkamiesten työturvallisuutta.¹ Edellä mainitulla on myös olennainen merkitys vapautensa menettäneiden ja säilytystilan turvallisuuden takaamisessa.

¹ Viitaten yksin työskentelynkieltoon lain tasolla säänneltynä.
ITÄ-UUDENMAAN POLIISILAITOS
Rahtitie 1 A, PL 98, 01301 VANTAA
kirjaamo.ita-uusimaa@poliisi.fi
Puh. 0295 430 291

Voimassa oleva putkalaki on joiltain osin ollut puutteellinen ja tulkinnanvarainen, näiden johdosta esimerkiksi Eduskunnan oikeusasiamies on antanut paljon säilytystoimintaan liittyviä ratkaisuja, joiden osalta on saatu myös tulkintalinjauksia. Kysymys on myös säädöksen kokonaisvaltaisesta ajanmukaistamisesta (teknologisen kehityksen myötä ja vanhojen rinnakkaissäännöksiä poistamisen, sekä muiden ko. toimintaan liittyvien säädösten yhdenmukaistamisen osalta), missä on huomioitu kansainvälisiä oikeusohjeita ja suosituksia, sekä Suomen ylimpien laillisuusvalvojen tulkintaratkaisuja.

3 Lukukohtaiset lausunnot

3.1 Yleiset säännökset

Säilytyksestä vastaavien virkamiesten toimivalta ja päätöksenteko

Luonnoksessa on laadittu järjestelmällinen ja selkeä kolmiportainen kokonaisuus säilytystoiminnan päätöksenteko- ja toimivaltajaosta säilytystilan johtajan, säilytystilan esimiehen ja vartiointitehtävissä toimivan virkamiehen osalta. Hyvänä uudistuksena voidaan myös todeta se, että yleisjohtajana toimivan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen toimivalta ja rooli sisällytettiin suoraan ko. lakiin. Laissa tarkoitettu säilytystilassa vartiointitehtävissä toimivan virkamiehen nimike kuvaa myös hyvin toimintojen erillisyyttä (tutkintaan/kenttätoimintaan), oli kysymyksessä virassa toimiva poliisivankilan vartija, tai poliisikoulutuksen ja perehdytyksen saanut poliisihenkilö.

3.2 Säilytystilaan ottaminen

Tulotarkastus ja tietojen rekisteröinti

Putkalakiluonnoksessa on hyvin avattu niiden tietojen kirjaamisesta, jotka tulee huomioida vapautensa menettäneen ns. tulotarkastuksessa. Aikaisemmin on ollut epäselvyyttä esimerkiksi siitä mitä tietoja on tarve henkilön terveydentilasta kirjata. Säilönnönotarkastuksen yhteydessä tehtävistä kirjauksista ja menettelyistä on säännelty voimassa olevan lain osalta Valtioneuvoston asetuksessa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta (645/2008) 1 §:ssä, sekä Sisäasiainministeriön asetuksen poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta (646/2008) 1.2 §:ssä. Tarkoituksena on nimenomaisesti selvittää, onko ko. terveystietojen perusteella tarpeellista järjestää kiinniotetulle terveydenhoitoa. Sisäministeriön putka-asetuksen 1.2 § edellyttää, että kiinniotetulta tulee tiedustella hänen mahdollisista sairauksistaan, lääkityksistään ja vammoistaan sekä muista seikoista, joilla voi olla vaikutusta säilytykseen. Valtioneuvoston putka-asetuksen 1 momentin 5 kohta taas edellyttää kirjaamaan tarkastettavan mahdolliset vammat ja sairaudet. Sairauksien ja vammojen tiedusteleminen kuuluu tulotarkastuksen perusproseduuriin, joka tehdään poikkeuksetta aina, kun henkilö tuodaan kiinniotettuna poliisivankilaan, oli kysymyksessä sitten rikoksesta epäilty, tai poliisilain perusteella kiinniotettu henkilö. Poliisilaitos pitää hyvänä sitä, että sairauksien tiedustelemiseen ja sen kirjauskäytäntöön tulotarkastuksessa on otettu kantaa suoraan myös uudessa putkalakiluonnoksessa ja tämä voi osaltaan ennaltaehkäistä väärinkäsityksiä kirjattavien tietojen suhteen.

3.3 Sijoittaminen säilytystilassa, perushuolto ja siirtäminen.

Päihtymyksen vuoksi kiinni otetun sijoittaminen ja selviämishoito

Itä-Uudenmaan poliisilaitos pitää hyvänä sitä, että päihtyneen terveydentilan seuranta ja erilaisia vaihtoehtoja poliisin säilöönottamiselle on painotettu suoraan ko. putkalakiluonnoksessa.

Voimassa olevassa laissa ei myöskään ole säännöstä siitä, kenellä on toimivalta päättää poliisilakiperusteisen kiinnioton päättymisestä. Käytännössä päätöksen ovat tehneet nykyiseltään säilytystilassa työskentelevät vartijat, kun tarve säilöissäololle on päättynyt. Putkalakiluonnoksessa (3 luvun 11.6 §) on esitetty kyseiseen toimenpiteeseen suora toimivaltasäännös, joka olisi ollut jo hyvä olla voimassaolevassa putkalaissa. Koska kysymys on kokonaisuudessaan henkilön perusoikeutta rajoittavasta toimenpiteestä, tulee myös kyseinen toimivaltasäännös olla säännelty, kuten nyt onkin esitetty.

3.4 Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä.

Sähköpostin ja internetin käyttö

Uutena asiana putkalakiluonnokseen on otettu otsikonmukainen vapautensa menettäneen oikeus välttämättömien asioiden hoitamiseksi käyttää sähköpostia, tai internettiä. Tältä osin Itä-Uudenmaan poliisilaitos toivoo Poliisihallituksen ottavan asian käytännön järjestelyihin kantaa ohjeistuksilla, kun se ajankohdasta riippuen on käsillä. Edellä mainittu nimenomaisesti siksi, että järjestelyt sähköpostin ja internetin käyttöön olisivat yhdenmukaiset ja samanlaiset jokaisella poliisilaitoksella paikkakunnasta ja poliisilaitoksesta riippumatta. Järjestely edellyttää myöskin ilmeisesti hankintoja laitteisiin, joilla ei pääse muihin, kuin tiettyihin internetosoitteisiin jne.

3.5 Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

Tehostettu valvonta

Melko usein kiinniotetut ovat jonkin päihdyttävän aineen alaisena oli kysymyksessä rikosperusteinen, tai poliisilakiperusteinen vapautensa menettänyt. Erityisesti rikosperusteisesti kiinniotetun päihtymys ja sen johdosta myös usein henkilön aggressiivisuus on koettu valvonnan osalta ongelmalliseksi. Joskin tilanteessa on voitu toteuttaa jossain määrin teknistä valvontaa myös voimassaolevan lain mukaisesti. Itä-Uudenmaan poliisilaitos katsoo, että uusi erityinen ko. säännös parantaisi ja helpottaisi säilytystilassa toimivien virkamiesten valvontavastuuta. Edellä mainittu myös parantaisi vapautensa menettäneen (joka ei välttämättä päihtheiden johdosta tiedosta mitä tekee) terveydentilan seuranta.

Erityisesti ensimmäinen vuorokausi kiinniotosta on kriittisin, jolloin seuranta tulee olla tiivistä. Näin ollen poliisilaitos pitää uutta selkeää säännöstä varsin asiallisena, joskaan sitä ei tulisi soveltaa pääsääntönä ilman asiallisia perusteita.

Voimakeinojen käyttö

Luonnoksessa on osaksi tarkennettu vartijoiden voimakeinojen käyttöön liittyviä virkatehtäviä ja niiden toimialueita. Tarkennukset ovat asiallisia ja tärkeitä siinä mielessä, että niissä esitetään millaisissa virkatoimissa vartijalla on voimakeinoja oikeus käyttää. Kantaa on otettu myös kuljetustehtävien hoitamiseen liittyvät virkatoimet. Kuljetustehtävät saattavat tulevaisuudessa olla laajalti osa säilytystoiminnasta vastaavien virkamiesten toimintaa. Myös sisällölliset viittaukset poliisilain vastaaviin säännöksiin voimakeinojen käytöstä, sekä hätävarjelusta, antavat kokonaisvaltaisempaa ja asianmukaisempaa tulkintatukea ko. aiheesta, kuin voimassa oleva putkalaki (erityisesti ampuma-aseen käytön osalta).

Luvun 11 §:n 2 momentin perusteluissa on ehdotettu voimankäyttövälineiden ja voimakeinojen käytön määritelmistä, voimankäyttökoulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta ja seurannasta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä, voimankäyttövälineiden säilyttämisestä sekä voimakeinojen käytön valvonnasta säänneltäväksi sisäministeriön asetuksella. Säännöksessä on myös mainittu CPT:n suosituksesta, että *sähkökäyttöisten ampuma-aseiden* ei tule kuulua henkilöstön tavanomaiseen varustukseen sellaisissa paikoissa, joissa vapautensa menettäneitä henkilöitä säilytetään.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos pyytää huomioimaan sähkökäyttöisen ampuma-aseen määritelmän. Tarkoitetaan edellä mainitulla tarkennuksena esimerkiksi etälamautinta, joka on ainakin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen vartiointista vastaavilla virkamiehillä käytössä yleisenä ko. toimintaan tarpeelliseksi koettuna voimankäyttövälineenä.

4 Johtopäätökset luonnoksesta

Kaikki samassa laissa

Itä-Uudenmaan poliisilaitos pitää uuden putkalain hallituksen esityksen luonnosta pääsääntöisesti hyvänä. Luonnokseen on laadittu systemaattinen selkeä kokonaisuus ja siihen on yhdistetty asianmukaisesti sellaiset säännökset muista laeista, jotka liittyvät olennaisesti poliisin suorittamaan säilytystoimintaan.

Toimivaltasäännökset

Toimivaltasäännökset/päätösvalta ja johtojärjestelmä on luonnosteltu selkeästi jokaisen luvun osalta. Akuuteissa tilanteissa päätöksentekovaltaa on annettu myös vartiointista vastaaville virkamiehille, mikä mahdollistaa tilannekohtaisen reagoinnin huomioiden säilytystoiminnan luonne ja nopea tilanteiden muuttuminen erityisesti päihtyneiden ja aggressiivisten vapautensa menettäneiden osalta. Luonnoksessa on myös laajalti otettu kantaa siihen mitä toimenpiteitä tietty virkamies on oikeutettu tekemään ja millaisessa tilanteessa. Huomattavaa erityisesti on siinä, että vartijoiden toimivaltuuksista on säännelty vähän voimassaolevassa putkalaissa. Nykyiseltään monissa laeissa voi olla säännelty vain, kuka päättää toimenpiteestä, mutta ei siitä, kuka voi toimenpiteen tehdä. Edellä mainittu on hyvin huomioitu uudessa putkalakiluonnoksessa.

Poliisihallituksen rooli

Poliisihallitukselle on luonnoksessa suoraan säännelty rooli laatia tarkentavia määräyksiä tiettyjen asioiden suhteen. Tämän voidaan katsoa parantavan poliisilaitoksien toimintojen yhdenmukaisuutta, laadunvalvontaa, sekä

nopeuttavan - mikäli on tarvetta - muutostarvetta ilman asetusta niissä asioissa joihin Poliisihallituksella on annettu laissa delegoitua määräysvaltaa.

Yksinvartioinnin kieltö

Luonnoksessa on esitetty, että yksinvartiointi olisi pääsääntöisesti kielletty. Edellä mainittu kieltö parantaisi vartiointista vastaavien virkamiesten työturvallisuutta, työhyvinvointia ja tällä olisi myös suora vaikutus vapautensa menettäneen oikeusturvaan ja terveydentilan seurantaan. Tilanteet poliisivankilassa saattavat olla nopeita. Kyseisiin tilanteisiin on mahdollista reagoida tehokkaammin, oli kysymyksessä vapautensa menettäneen terveydentila, tai aggressiivinen käyttäytyminen. Myös muut toimintojen toteuttamiset päivittäisrutiineissa pystytään suorittamaan tämän johdosta asianmukaisesti. Kokonaisuutena asialla ei ole käytännönkykyä tekeville kuin positiivisia vaikutuksia. Säilytystoiminnan ja tutkinnan erillisyyksiperiaate taas edellyttää sitä, että säilytystoiminnassa tulee olla tarvittavat resurssit hoitaa kaikki sille määrätty tehtävät ilman rikostutkinnan myötävaikutusta ja apua.

Ongelma lienee kuitenkin käytännön toteuttaminen ja mahdolliset henkilöstöresurssien lisäykset. Edellä mainittu voi johtaa joidenkin poliisilaitoksien poliisivankiloiden sulkemiseen (mikäli resursseja/rahoitusta ei ole mahdollista saada), tällöin myös kiinniotettujen kuljetusvastuu poliisissa lisääntyy, tilanne edellyttää tällöin poliisipartioilta kuljetustehtäviä kauempana oleviin poliisivankiloihin ja tämä taas heikentää resursseja poliisin muista tehtävistä.

Kysymykseen voi tulla myös koulutuksen saaneiden vartijoiden suorittama vapautensa menettäneiden kuljetustoiminta. Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella kyseinen toiminta on aloitettu kesäkuun 2021 alusta ja kokeilu jatkuu vuoden 2021 loppuun. Pääkaupunkiseudulla etäisyydet ovat kuitenkin pääsääntöisesti lyhyempiä kuin muualla, jossa kuljetustehtävät vaativat enemmän aikaa. Poliisivankiloiden sulkeminen yksin vartiointin kiellon osalta edellyttäisi joka tapauksessa kuitenkin enemmän resursseja ainakin kuljetuksien osalta. Putkatilojen vähentäminen ei kuitenkaan tulisi olla resurssien sijoittamisen osalta ensisijainen ratkaisu, koska säilytystiloja on koettu olevan jo ennestäänkin liian vähän.

Kokonaisuutena pitkään valmistelussa ollut uusi putkalakiluonnos tulee hyvin vastaamaan nykyaikana edellytettyä tarkkaa sääntelyä perusoikeuksia rajoittavassa poliisitoiminnassa, lisäksi se tulee parantamaan poliisilaitoksien yhdenvertaista menettelyä säilytystoiminnan suhteen, asialla on myös suuri vaikutus vapautensa menettäneen oikeusturvaan. Itä-Uudenmaan poliisilaitos katsoo, että ko. hallituksen esitysluonnos on hyvä.

Muilta osin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella ei ole asiaan lausuttavaa.

Rikosylikonstaapeli

Joel Hyväri

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 21.06.2021 klo 12:46. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Liitteet

<Kirjoita tähän>

Jakelu

<Kirjoita tähän tai kaksoisnapsauta>

Tiedoksi

<Kirjoita tähän tai kaksoisnapsauta>